

Кулиненко Л. Б. Формирование новой конфигурации знаний как ответ на вызовы информационной эпохи.

Особенности формирования новой конфигурации знаний рассматриваются как ответ на новые вызовы информационной эпохи, что интенсифицирует процесс обучения и деятельности человека, интеллектуализирует жизненное пространство, а также возлагает на человека дополнительные умственные (мыслительные) нагрузки.

Ключевые слова: человек, знания, образование, культура, интеллектуализация жизненной среды, новая конфигурация знаний.

Kulinenko L. B. Formation of a new configuration of knowledge as a response to the challenges of the information age.

Features of the formation of a new configuration of knowledge seen as a response to the new challenges of the information age, intensifies the learning process and human activities, makes the living space intellectual, holds the human additional mental (mental) load.

Keywords: people, knowledge, education, culture, the intellectualization of the living environment, the new configuration of knowledge.

Фомін Ф. В.

ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ МОДЕЛІ СІМ'Ї У КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ РЕАЛІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

У статті визначено та охарактеризовано складові, необхідні для формування в умовах сучасної України партнерської сім'ї як моделі щасливої та найбільш плідної форми її існування.

Ключові слова: сім'я, щаслива сім'я, подружнє життя, любов, довіра, вірність.

У сучасному європейському, зокрема українському, суспільстві на відміну від цілого ряду історичних періодів минулого головним мотивом вступу до шлюбу є почуття любові між чоловіком та жінкою [1, 21]. Створюючи сім'ю, подружжя вірить, що їхня родина буде міцною та щасливою. Проте реальність свідчить про інше. На 1000 шлюбів в Україні в середньому припадає 550 розлучень [2], при цьому більшість сімей з тих, що не розлучилися, не є щасливими у своєму подружньому житті.

Чому відбувається так, що більшість сімей не спроможна «виротити» власне щастя і зробити шлюб таким, яким вони хочуть,

щоб він був? Однозначної простої відповіді тут бути не може. Однак із впевненістю можна стверджувати, що одного тільки прагнення і бажання бути щасливими недостатньо. Необхідно мати певні уявлення про сім'ю, усвідомлювати принципи, на яких будується справжня партнерська сім'я, знати, як працювати над стосунками в сім'ї, а в першу чергу розуміти, що є основою сім'ї, її глибинною екзистенціальною сутністю.

Таким чином, мета статті – на основі сучасних соціокультурних реалій визначити складові формування партнерської моделі сім'ї.

Із впевненістю можна стверджувати, що партнерська сім'я може бути створена тільки на засадах любові та згоди, довіри, вірності, рівної поваги люблячих людей один до одного, терпіння, уважного ставлення і ніжності за умови достатньої особистісної зрілості кожного з подружжя. Розглянемо цю квінтесенцію більш детально.

Першою складовою формування щасливої (партнерської) сім'ї, на якій ми акцентували увагу, є любов. А що таке любов? У філософському енциклопедичному словнику любов трактується як «спрямованість почуття та волі на іншу особистість, людську спільність чи ідею, супроводжувану потребою «віддати себе» улюбленому предмету (...), в емоціональній межі «злитися» з ним» [3, 327].

Київський дослідник Світлана Крилова інтерпретує феномен любові як «найглибше відчуття повноти особистісного буття і переживання цілісності в єднанні з іншою особистістю, світом та Абсолютом. Саме в любові в найбільшій мірі проявляється принципова відкритість буття людини, яка знаменує вихід поза межі повсякденних та граничних ситуацій у позамежне (метакричне) буття» [4, 113].

Про сутність любові влучно сказав А. Екзюпері: «Любити – це означає дивитись не один на одного, а дивитись разом в одному напрямку». «Любити, – писав Л. Толстой, – означає жити життям того, кого любиш».

Підсумовуючи думки вчених, письменників, можемо сказати, що подружжя любов – це найперше бажання і готовність жити заради добра і щастя «другої половини». Це увага і турбота, вміння відчувати душу тієї людини, яка поряд із тобою. Це повага один до одного і терпіння. Любов – це спільна творчість і щаслива праця. Заради любові людина повинна бути готовою змінюватися на краще і вдосконалюватися. Вона повинна прагнути зробити свою половинку щасливою. Але для цього потрібно зрозуміти, що таке щастя, як його зберегти і як примножити любов у сім'ї. За певних умов любов

зберігається у сім'ях навечно і ніколи їх не залишає, не стає слабшою з часом, а навпаки, стає більш міцною та глибокою.

І коли двоє людей впевнені, що саме так вони розуміють любов, більш того, вони готові поступово формувати таку любов у своїх взаємостосунках, то це є хорошим підґрунтям для створення партнерської сім'ї.

Наступними ключовими складовими у формування партнерської сім'ї є довіра і чесність. «Як можна мати справу з людиною, якій не можна довіряти? Якщо у візку немає осі, як можна в ньому їздити?» – говорив видатний стародавній мислитель і філософ Китаю Конфуцій, розглядаючи довіру як одну з основ, на яких формуються взаємини людей. «Довіра, – пише С. Крилова, – це глибинна основа стосунків чоловіка та жінки, стрижень, без якого розпадається сім'я. Без довіри подружжя сім'я перетворюється на союз самотніх людей, відчужених один від одного. Довіра створює в сім'ї атмосферу свободи й екзистенціальної відкритості, а тому допомагає розвивати відносини, робить їх творчими і натхненними» [4, 63].

Однак така довіра не є даністю, вона формується в процесі спілкування і пізнання один одного. Які вчинки робить кожен із подружжя, чи підтримують вони один одного у складних життєвих ситуаціях, як реагують на ті чи інші обставини в житті тощо.

Щоб подружжя могло повністю довіряти одне одному, воно повинно розвивати у своїх стосунках аспект дружби. Щасливі сім'ї – це сім'ї справжніх друзів. У житті чи не кожному людину супроводжують друзі та товариші, більш того, дуже часто друзям довіряють значно більше, ніж членам сім'ї або близьким. Однак із того моменту, коли двоє людей формують свою сім'ю, взаємостосунки з їхніми друзями і близькими повинні зазнати суттєвих змін. Тому що саме чоловік і дружина із цього моменту є найдорожчими і найближчими один одному людьми. У них не повинно бути проблем чи питань, які вони не могли б обговорити один з одним. І якщо створивши сім'ю, подружжя буде, як і раніше, більше довіряти своїм друзям або близьким, то навіряд чи можна буде вести мову про формування повної довіри у сім'ї.

Досягнути повної довіри у сім'ї складно, для цього необхідні час і зусилля, однак втратити його можна за мить. Тому протягом усього спільного життя подружжя повинно бути максимально чесним один перед одним.

Наступною, не менш значущою складовою, без якої неможливо сформувати щасливу партнерську сім'ю, є вірність. «Що можуть люди без вірності? Що вдається без вірності? Нічого», – зазначає російський

філософ І. Льїн [5]. «Все велике закладено глибоко; воно зріє повільно; потребує людей із глибокими почуттями і твердою волею – людей, які мають потребу в остаточній міцності своїх переконань і які почувають себе добре тоді добре, коли знають, що їх підтримує вірність. Швидко виникає лише неповноцінне; проте воно й живе недовго» [5].

Багато хто розглядає феномен вірності лише як подружню вірність. Але це дуже поверхово. Суть цього слова значно глибша і полягає в тому, що подружжя, перед тим як створити свою сім'ю, зобов'язано «спалити всі мости», які дозволили б повернутися назад. «Щоб бути вірним, треба щось любити; тобто треба взагалі вміти любити, а саме безроздільною повною любов'ю. Ця любов і визначає людину. Вона прив'язує її до улюбленої цінності, і вірність, таким чином, є прихильністю цінності. Хто нічого не любить, той, неприкаяний, пурхає, нічому не вірний, хто все зраджує. Хто дійсно любить, той «не може інакше»: в ньому панує внутрішній закон, свята необхідність. Не те, щоб ця необхідність була йому за тягар або поневолювала його: ні, але він і не хоче інакше, він нічого іншого і не бажав би і не міг. Цю необхідність він сприймає як щось обране ним і бажане: як самовизначення, як істинну свободу. Вона для нього легка і «природна»; і він несе і свою вірність як єдину і природну можливість свого життя...» [5].

Людина не в силах передбачити те, що чекає на неї в житті. Не виключено, що з часом у сім'ї може трапитися лихо (подружжя не зможе мати дітей, хтось, потрапивши в аварію, стане інвалідом і йому буде необхідний догляд, більш того, пара більше не зможе вести статеве життя і т. д.) Кожен із подружжя повинен поставити собі запитання: «Як я буду чинити в такій ситуації?» І тільки тоді, коли закохані з усією відповідальністю зможуть сказати, в першу чергу самим собі, а потім і один одному, що готові любити свою другу половину і піклуватися про неї і радості і в горі, і в багатстві і в бідності, і в хворобі і в здоров'ї, до самої смерті, тоді можна робити крок до створення своєї сім'ї, оскільки є підстави для того, що подружжя зможе подолати ті труднощі і конфлікти, які неодмінно виникнуть в їхньому житті.

«У сфері людських стосунків віра, – зазначає з цього приводу Е. Фромм, – є неодмінною рисою будь-якої серйозної (...) любові. «Мати віру» в іншу людину – це значить бути впевненим у надійності й незмінності її фундаментних установок, самої суті її особистості, її любові. Під цим я маю на увазі не те, що людина не може змінювати своїх думок, а те, що її основні мотивації залишаються одними і тими

ж; наприклад, що її повага до життя і людської гідності складає частину її самої і не може змінитися» [6, 179]. Цю унікальну властивість вірності І. Льїн описує так: «Я залишаюся тим, хто я є, я буду любити те, що прив'язало моє серце; і я буду діяти так, поки мої груди будуть здійматися від подиху життя». Здається, як просто поводитися вірність! Однак вона – рідкісний гість на землі [5]. Чому?.

Отже, розглянувши кілька ключових складових, необхідних для формування партнерської сім'ї, ми підійшли до наступної умови. Для того щоб подружжя могло свідомо розвивати і підтримувати у своїй родині описані вище чесноти, кожен з них певною мірою повинен бути зрілою особистістю, де зрілість у першу чергу означає вміння взяти на себе певні зобов'язання і готовність відповідати за прийняті рішення.

Згідно з нашим законодавством, як, втім, і з законодавством більшості європейських держав, перед тим як одружитися, людина повинна досягнути 18 років. Тобто прийнято вважати, що до цього віку людина вже може бути відносно зрілою особистістю, яка здатна взяти відповідальність за себе, свою другу половину, за дітей і т. д. Однак до цього віку всі люди мають зовсім різний рівень зрілості.

Слід зазначити, що подружжя зрілість містить у собі кілька основних видів: фізичну, юридичну, сексуальну, економічну, психологічну. Однак якщо з фізичною (здатність організму виконувати елементарні завдання, які передбачає шлюб, до прикладу прибирання, готування їжі, покупка продуктів та ін.) та юридичною (досягнення 18 років до реєстрації взаємин) зрілістю все відносно зрозуміло, то на сексуальній, економічній та психологічній зрілості варто зупинитися більш детально.

Отже, що ж таке сексуальна зрілість? Було б серйозною помилкою вважати, що це лише здатність і вміння вести статеве життя. Якщо подружжя саме так розглядає цей аспект зрілості, сприймаючи один одного як об'єкт задоволення певних своїх потреб, це неминуче призведе до руйнування взаємин.

Сексуальна зрілість – це складний феномен, який містить у собі цілу низку компонентів: і біологічний (можливість народжувати дітей), і емоційний (пов'язаний з почуттєвим сприйняттям статевого партнера, з інтуїтивним сприйняттям його намірів, бажань, його стану), і інтелектуально-вольовий (пов'язаний з піклуванням про іншу людину) тощо.

На жаль, ані в школі, ані в батьківській сім'ї більшість з нас, проходячи стадії дитинства та юності, як правило, не отримує знань про те, що значить сексуальність людини і як нею необхідно розпоряджатися в житті. Не отримуючи цих знань вдома, підліток

черпає їх із вулиці, а вулиця вчить його споживати. Сучасна музика, живопис, фотографія, реклама і мода, ЗМІ та інші засоби комунікації переповнені еротикою і сексуальністю, все навколо говорить про те, щоб людина цим користувалася і таким чином брала від життя все.

Однак серйозною проблемою тут є те, що молодь, занадто рано заглиблюючись у практичне вивчення природи людської сексуальності, ведучи активне і безладне статеве життя, не знає розміру ціни, яку їй так чи інакше доведеться за це заплатити в майбутньому.

До цієї страшної ціни входять: безпліддя, небажана вагітність, аборти, різні венеричні хвороби, підвищений ризик подружньої зради, властивий як чоловікам, так і жінкам (це пояснюється тим, що у людини, яка веде активне статеве життя до шлюбу, з'являється звичка змінювати партнерів і, перебуваючи в шлюбі, їй набагато важче придушити це прагнення, зупинитися), психічні розлади тощо.

Важко уявляти ситуацію, коли двоє людей, які знайшли один одного, прийняли рішення створити сім'ю, мріючи про дітей і прекрасні взаємини, раптом дізнаються, наприклад, про те, що вони ніколи не зможуть мати своїх власних дітей, і причиною такої ситуації у більшості випадків є їхня незріла, неправильна сексуальна поведінка в юнацькому віці, – це трагедія. Це та ціна, яку вони, як правило, не готові сплачувати.

За офіційною статистикою станом на 2010 рік в Україні зафіксовано понад 820 тисяч безплідних подружніх пар [1, 143]. За неофіційними даними станом на 2012 рік таких сімей налічується близько 1,5 млн. Причин тому багато, але їхня левова частка припадає саме на недбале ставлення до своєї сексуальної поведінки в юнацькому віці. Крім того, змінюючи сексуальних партнерів, постійно створюючи і розриваючи взаємовідносини, травмується емоційно-психологічний, почуттєвий, духовний світ людини.

Тому вкрай важливо пам'ятати, що перед ухваленням будь-якого рішення необхідно уявляти, яким буде результат. Треба поставити собі питання: «Яку ціну я повинен буду заплатити за це задоволення?» Однак людина не завжди готова думати та аналізувати до того, як робити якісь вчинки. Часом простіше сприйняти те, що диктує суспільство та навколишній світ.

Що ж включає в себе економічна зрілість? Звичайно ж, це здатність забезпечити себе та членів своєї сім'ї, не залежно від віку подружжя, усім мінімально необхідним для нормального існування. Однак це не так однозначно. На жаль, у нашій державі вкрай рідко можна зустріти економічно зрілу сім'ю, тим більше молоду, оскільки

рівень бідності в країні є вкрай високим, а рівень життя – низьким. Більш того, за даними Інституту соціологічних досліджень, найбіднішими в Україні є саме сім'ї з дітьми. Так, рівень бідності сімей з двома дітьми становить 39,6 %, з трьома – 53,8 %, з чотирма і більше дітьми – 72,3 %. Нонсенсом є те, що навіть у сім'ях, в яких обоє батьків працюють, рівень бідності сягає 23,1 % [7].

Таким чином, в умовах українських реалій певна економічна незрілість – це нормальне явище, особливо властиве молодій сім'ї.

Однак є різниця, якщо уявити, наприклад, молоду пару, яка хоче створити свою сім'ю, хоча в змозі покривати лише 20-30% своїх витрат, але при цьому майбутнє подружжя має реальне бачення того, в який спосіб протягом певного часу воно зможе збільшити свої прибутки. У такій ситуації можна говорити про певну економічну зрілість закоханих.

Однак коли двоє студентів, які не мають зовсім ніяких доходів, не мають, крім того, і терпіння, створюють власну сім'ю, їх не можна назвати готовими до шлюбу. Вони ще занадто незрілі, оскільки недооцінюють той вплив, який буде чинитися на їхню сім'ю тими, хто буде їх утримувати: чи то батьками, чи друзями або будь-ким іншим. Така сім'я не зможе приймати самостійні рішення і нести за них відповідальність. Перший час, можливо, це і не буде помітно, однак незабаром усі незручності, пов'язані з повною залежністю, почнуть проявлятися, травмуючи взаємини, що, найімовірніше, призведе до розриву.

При цьому важливо не впадати в іншу крайність і розуміти, що для щастя в сім'ї необхідний достаток, а не розкіш. Якщо в людини занадто багато речей, будинків, автомобілів, то в неї всі думки зайняті речами, в неї не залишається часу на спілкування з коханими.

Отже, ми підійшли до п'ятого виду зрілості – зрілості психологічної. Сьогодні про неї дуже багато говорять у суспільстві, однак говорять досить розмито. З точки зору автора, психологічна зрілість – це квінтесенція всього того, що ми досліджували вище. Це стан, який сприяє процвітанню в житті, розкриттю всіх талантів людини, її здібностей, конструктивному спілкуванню з іншими людьми, адекватному сприйняттю реальності, задоволенню важливих потреб людини соціально прийнятним чином.

Психологічна зрілість сприяє добробуту в сім'ї, блискучій кар'єрі та професійному зростанню, взаєморозумінню при спілкуванні з людьми. Зріла людина так розпоряджається своєю психічною і біологічною енергією, що практично вся ця енергія витрачається на

конструктивні потреби: творчість, любов, розвиток, освіту, зростання рівня житті тощо.

Резюмуючи, слід зазначити, що людину не можна вважати підготовленою до шлюбу, соціально зрілою, якщо в неї не сформовані уявлення про те, навіщо вона вступає до шлюбу, чого чекає від сім'ї, які взаємини хоче побудувати.

Для створення гармонійної сім'ї люди, які мають на меті побратися, повинні вміти спроектувати оптимальну і реалістичну модель своєї майбутньої сім'ї, її спосіб життя, враховуючи при цьому вплив способу життя і традицій батьківських сімей, житлові та економічні умови, джерела доходів, а також шляхи здійснення своїх планів на майбутнє.

Це не означає, що у кожного має бути готова ідеальна картинка майбутньої сім'ї і розуміння того, як все буде відбуватися, проте ці питання людям, які створюють сім'ю, повинні бути не байдужі, більш того, вони повинні знаходити на них відповіді.

Подружжя зрілість не формується за рік чи п'ять, вона формується протягом усього життя з моменту нашого зачаття. У кожного з нас різні дитинство і юність, у когось вони нестерпні, у когось щасливі, тим не менш, якими б вони не були, ми завжди можемо змінювати і коригувати своє життя і самих себе.

Завершуючи аналіз необхідних для формування партнерської сім'ї умов і елементів, наведемо міркування І. Льїна про поняття щастя в більш широкому розумінні. «Що ти маєш на увазі, друже, що ти хочеш, коли говориш про щастя? – «Цілком природно: здоров'я, щоб вимагати всього, багатства, щоб все могли; влади, щоб усього досягти. Ось я і щасливий!» Щасливий? Навряд чи! Лише тоді ти зрозумієш, що тобі не вистачає найбільш істотного; що ти йдеш великою і широкою дорогою розчарування. Хочеш дізнатися секрет щастя? Так послухай. Щастя не можна впіймати. Не шукай, не ганяйся за ним, залиш старання і муки! Щастя приходить саме. Але не чекай на нього, не питай про нього, не вимагай нічого! Шукай чогось іншого: чогось небудь вірного, великого, за що варто було б жити, боротися і померти. Присвяти себе цій справі з любов'ю, живи нею так самовіддано, як тільки зможеш; служи їй вірно і самозабутньо, але не шукай “щастя”» [5].

Тим вірним і великим, заради чого варто жити, боротися і померти, є в першу чергу сім'я в екзистенціально глибокому розумінні цього слова. Оскільки коли в сім'ї кожної людини живе любов і злагода, довіра, вірність, повага, терпіння, уважне ставлення, ніжність, то це дозволяє їм вийти на якісно новий рівень буття, наближаючи до

еднання з Абсолютом. Саме такі чесноти є основою по-справжньому щасливої партнерської сім'ї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Становище сімей в Україні (за підсумками 2000-2009 років): Щорічна державна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище сімей та стан реалізації державної сімейної політики / Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Державний інститут розвитку сім'ї та молоді. – Київ, 2011. – 224 с.
2. Природний рух населення у 1992–2010 роках. Дані державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
3. Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С. С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичев и др. – 2-е изд. – М.: Сов. Энциклопедия, 1989. – 815 с.
4. *Хамитов Н.* Этика и эстетика словарь ключевых терминов / Н. Хамитов, С. Крылова, С. Минева. – К. : КНТ, 2009. – 336с.
5. *Ильин И.А.* Книга раздумий: [сборник] / И.А. Ильин; [пер. с нем. О. Колтыпиной, З. Антипенко]. – Москва: Терра-Кн. клуб, 2007. – 525 с.
6. *Фромм Э.* Психоанализ и религия; Искусство любить; Иметь или Быть?: Пер. с англ. – К.: Ника-центр, 1998. – 400 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження державної цільової соціальної програми подолання та запобігання бідності на період до 2015 року» від 31 серпня 2011 року № 1057 [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-2011-%D0%BF>.

Фомин Ф. В. *Формирование партнерской модели семьи в контексте социокультурных реалий современной Украины.*

В статье определены и раскрыты составляющие, которые необходимы для формирования партнерской семьи в условиях современной Украины как модели счастливой и наиболее плодотворной формы существования семьи.

Ключевые слова: семья, счастливая семья, супружеская жизнь, любовь, доверие, верность.

Fomin F. V. *Composition of family partnership model in the context of sociocultural fundamentals of modern Ukraine.*

In this article is to identify and to disclose the components that are required to construct the partner family under the conditions of modern Ukraine as a model of a happy family and most productive form of its existence.

Keywords: a family, a happy family, married life, love, trust, faith.